

ALLÍTÓLAGOS SZT. ISTVÁN-SZOBOR A BAMBERGI DÓMBAN.

Mult év nyarán Felső-Bajorországban tett tanulmányutam közben felkerestem a műértékéről és történelméről híres bambergi dómot is. Bamberg városa ősrégi püspöki rezidencia, a Regnitz folyó partján, kellemes éghajlatú, dombos vidéken. Az ó-város hét dombon épült s telve nemcsak történelmileg híres, de művészeti szempontból is rendkívül becses építményekkel, amelyeknek sorában kétségkívül a bambergi dóm foglalja el az első helyet. A *Grüner Markt*-tól délre az u. n. *Obere Brückén* átalmenve haladunk el a külső freskókkal díszített, cölöpökön épült városháza mellett s utunk egyenesen felfelé visz régi, érdekes utcák között, míg végre a dombtetőre érve, előttünk emelkedik a fenséges templom a maga égbetörő tornyaival.

Maga a dóm kétségkívül nem tesz egységes benyomást a szemlélőre: a templom teste kissé elnyújtottnak látszik a két-két torony között, s annak megállapítása sem kerül sok fáradságunkba, hogy a német középkori építészetnek ezen a remekén az építésnek legalább három módja érvényesül. A késői román és a korai gótikus stílusnak alkotása a bambergi dóm; az átmenet a két stílus között azonban szinte észrevétlen, különösen, ha a főhajó belsejét tekintjük át, amelyen a késői román stílus organikus egységbe olvad a korai góttal. Minél inkább elmélyedünk e remekmű szemléletében, annál inkább kell igazat adnunk Herman *Beenkenn*-nek: Nem *egy* tervezőnek gondolata teremti meg ezt az épületet, hanem *több* tervezőnek gondolata vesz részt annak megteremtésében; egy kollektív gondolat érvényesül itt, amely mellett az egyesnek munkája csak relatív értékkel bír. (*Bildwerke des Bamberger Domes*, 1925. 3. l.) Általában véve a középkor folyamán az építőmester

nem teremtője, hanem szolgálja művének, amelyben egy személyfeletti eszme jut kifejezésre.

A dómnak gazdag szobrászati díszei is bő tanulságot nyújtanak úgy a művészettörténésznek, mint a laikus műszemlélőnek. A középkor szobrászai is egy nagy eszmének a szolgálói, akik a mesternek irányítása és tervei szerint dolgoznak önmegtartó alázattal, személyiségüknek szinte tökéletes feláldozásával. Ugyanabból a szobrászati műhelyből kerülnek ki a legkülönbözőbb szoborművek s mindeniken megállapítható a kor stílusa mellett a műhelynek megrögzött modora is. A középkori román ízlés plasztikus, ornamentális alkotásai mellett ott látjuk a dóm külső és belső díszítésében egyaránt, a korai gót stílus célra siető mozgással, kirobanni készülő energiával teljes alkotásait. Ennek a korai gót stílusnak mesterei, a művészettörténet megállapítása szerint, Rheimsből kerültek Bamberg városába, körülbelül a XIII. század első felében. Ez a tény magyarázza úgy a téma, mint a kidolgozás tekintetében azt a feltűnő hasonlóságot, amely van a rheimsi székesegyház és a bambergi dóm plasztikus díszművei között.

E korai gót stílusban alkotott szobrásművek közül elsősorban az a lovas-szobor köti le figyelmünket, amely a templom belsejében a Georgenchor lépcsőzete mellett van elhelyezve a falazat egyik pilléréen. Némelyek szerint Szent Györgyöt, mások szerint III. Konrád császárt ábrázolja e mű; a hagyomány azonban azt tartja, hogy Szent István, az első magyar király a bambergi dómban tért át a keresztyén vallásra s ennek emlékezetére helyeztetett el szobra a templom belsejében. Ha igaz is lenne a hagyomány első része, amely szerint Szt. István a bambergi dómban keresztesített meg, úgy ez a keresztes semmiesetre sem történhetett a mai dómban, hanem abban a templom-

ban, amely a mait megelőzően már fennállott, de 1081-ben tűzvész zsák-mánya lett. Ha igaz is a hagyomány második fele, mely szerint ez a lovas-szobor a Szt. István megtérésének emlékére helyzetetett el a bambergi dómban, az mindenesetre kétségtelen, hogy a szobor *nem* ábrázolja első királyunkat, mert egyfelől egy sokkal későbbi kornak alkotása, másfelől pedig nem egyént, de típust ábrázol; azt a típust ábrázolja, amely kifejezésre jut a rheimsi székesegyháznak szinte teljesen megegyező lovas-szobrán is. Ez az ábrázolt típus pedig nem más, mint a középkor kegyes, szelíd, de vitéz és elszánt lovagjának típusa. Ez a típus tükröződik vissza mindkét lovas-szobor alakján tökéletes művészettel. A szikár, izmos ló hátán ül erejének és hatalmának derült öntudatával a lovag, jobbjában köpenyének szíját és a gyepplőszárat tartva. Az arc csupa szellemiség tükrözője, amelyből az erkölcsinek fensőbbsege sugárzik felénk. Ifjú-

ság, kellem, nyugodt szemlélődés ömlik el a lovag alakján: a középkori lovag tipikus, megénekelte, öröklött tulajdonságai. Német esztétikusok (pl. Ortwin Rave) szeretik a *német* férfit, a német hős alakját látni az ifjú lovagban, de — úgy hisszük — alaptalanul. Típus ez, mint típus a rheimsi szobor lovagja, amellyel még a ruházat, hajviselet, fej-korona aprólékos külsőségeiben is megegyezik. Nem ábrázolja sem Szt. Györgyöt, sem III. Konrád császárt, de nem ábrázolja első királyunkat sem. Érdekes lenne azonban utánajárni, hogy a bambergi hagyomány, amely még ma is él s a lovas-szobrot az első magyar király szobrának tekinti, miféle körülményeknek köszönheti keletkezését. Talán történettudósaink adhatnának feleletet arra a kérdésre: mi indíthatta a felsőbajorországi népet arra, hogy a bambergi dómot tekintse Szent István király megtérésének színhelyéül?

Bartók György.